

Transcript podcast 'De Staat van het Verhaal' Aflevering 2: Babs Gons

Smita: Welkom bij De Staat van het Verhaal, een plek voor onvergetelijke verhalen. Mijn naam is Smita James.

Chris: En ik ben Chris Lomans en samen gaan wij voor De Nieuwe Oost | Wintertuin op zoek naar verhalen die een podium verdienen. Omdat we als mens, maar ook als maatschappij, nog niet compleet zijn zolang we ze nog niet kennen.

Smita: Want onze samenleving kent meer stemmen. Meer stemmen dan die we nu horen. De verhalen die we horen bepalen grotendeels hoe we ons tot elkaar verhouden en tot onze omgeving.

Chris: Ja, en daarom roepen wij iedereen op om verhalen in te zenden die voor iedereen van belang zijn. Verhalen die van ons allemaal zijn. Simpelweg omdat we allemaal mensen zijn. Dat kunnen familie verhalen zijn, verhalen uit de geschiedenis, persoonlijke ervaringen, noem maar op.

Smita: Precies, en deze verhalen gaan wij verzamelen op onze kersverse website die we nu met jullie lanceren. Elke maand ontmoeten wij iemand in onze podcast met een verhaal en daar vind je op de website www.destaatvanhetverhaal.nl een verdiepend artikel van door ons geschreven.

Chris: Yes, en de eerste gast die we vanavond hebben, het eerste verhaal dat met ons gedeeld gaat worden is van een schrijver en performer, je kan haar kennen van haar column in het Parool, van haar optredens door heel het land en ook buiten dit land en door haar boek *Hardop*. Daar gaan we nu naar luisteren, laten we gaan luisteren naar Babs Gons.

Babs: Een eigen verhaal. Als me wordt gevraagd of ik een eigen verhaal zou willen vertellen, is één verhaal dat meteen naar boven komt, een eigen verhaal. Een verhaal dat wel eens gehoord mag worden, een verhaal dat meer aandacht verdient. Ik maak me al jaren hard voor meer ruimte voor nieuwe verhalen, voor andere verhalen, dan de dominante. Nieuwe stemmen, andere stemmen, ik ben heel erg voor het uitbreiden van het pantheon aan verhalen. De geschiedenisboeken openbreken en ze aanvullen. Hoe ouder ik word, hoe meer ik me er bewust van wordt welke verhalen schitteren door afwezigheid of, nog straffer geformuleerd: me – ons – zijn onthouden. Ik heb me moeten voeden met halve verhalen, met kwartjes waarheid, met gebeurtenissen die niet compleet zijn. Het is alsof je naar de horizon kijkt met een afgeplakt oog, of luistert naar een mono-vertelling van de geschiedenis.

Toen laatst, na zoveel jaren, de verzwegen werkelijkheid van de val van Srebrenica boven tafel kwam en ons steeds meer verhalen bereikten over genocide, werd weer eens pijnlijk duidelijk hoe de waarheid het slachtoffer is. Vijfentwintig jaar na dato worden door de persoonlijke verhalen van Bosniërs in Nederland de gevolgen hiervan duidelijk. In een campagne van afgelopen jaar, waarin jonge Bosniërs aan het woord kwamen, las ik:

Srebrenica is Nederlandse geschiedenis. Waarom kan de oorlog in Bosnië niet ook onderdeel zijn van Nederlanders? Niet alleen vanwege Dutchbat, ook omdat wij hier zijn. Omdat wij hier zijn. Ik denk dat velen het er in deze tijd mee eens zijn dat we er belang bij hebben dat er ruimte komt voor nieuwe verhalen, voor andere stemmen. Het is zelfs een beetje modieus in deze tijd. "Ja!", roepen we. "Nieuwe verhalen! Ja! Ja! Kom maar door!"

Toen mijn zoon in groep 7 zat ging ik mee naar een schoolvoorstelling en drie minuten na aanvang kon ik al niet geloven wat ik zag: het ene vooroordeel na het andere bevolkte het toneel. Afrikanen waren mensen met botjes door de neus, bloot dansend rondom het vuur. Dat beeld werd nog eens versterkt door dia's die geprojecteerd werden van gezichten met woeste maskers en verfstrepen. Vervolgens kwam er een Italiaanse familie op het toneel en die waren van de maffia.

Op weg naar huis zei ik tegen mijn zoon: "Je weet hopelijk wel dat er in Afrika, wat trouwens bestaat uit 54 landen, ook mensen zijn die niet kunnen dansen. Die in pak naar kantoor gaan, toch? En er zijn ook vegetariërs, administratief medewerkers en tandartsen."

"Ja, mam", antwoordde hij, "natuurlijk weet ik dat."

"Oké, en niet alle Italianen –"

"zijn maffiosi", maakte hij mijn zin af.

The danger of a single story. Een gevleugelde uitspraak van een Nigeriaanse schrijfster Chimamanda Ngozi Adichie. Het gevaar van het enkele verhaal. Niet alleen het eenzijdige beeld dat we daardoor krijgen, van groepen en volken, van de ander, van de vreemdeling. Maar ook komt daarmee het risico dat het staat voor het 'hele verhaal'. Het verhaal van de tijger en de gnoe kan je alleen door de tijger laten vertellen, maar dan belicht je het verhaal maar van één kant. Het is daarom zo ontzettend belangrijk om ook die andere zijde van het verhaal te vertellen, willen we een goed beeld krijgen van wat daar is gebeurd in de struiken op de Savanne. En toch, hoe zeer ik ook ben voor ruimte van het andere verhaal, voor het kraken van de kamer van dominante verhalen, hoe gereserveerder ik ook word. Omdat het soms een opoffering is om mijn eigen verhaal te delen. De fascinatie die er soms is, van bijvoorbeeld mainstream media, in het verhaal van de ongehoorde, van minderheden, van de *underdog*, grenst soms aan het obscene. De antropoloog en zijn onderzoeksobject, de veroveraar en de veroverde, *topdog/underdog*. Nadat deze zomer wereldwijd protesten plaatsvonden in het kader van *Black Lives Matter*, werden zwarte mensen en mensen van kleur, de laatste tijd ook veel mensen met Aziatische *roots*, royaal uitgenodigd om toch iets van de geschiedenis van hun pijn te delen. Na een tijdje zag ik alleen nog maar een kwijlende massa journalisten naarstig op zoek naar de verhalen van persoonlijk leed. Ik chargeer een beetje, sta me toe.

"Werd je uitgescholden op school? Om je kleur?"

"Werd je gepest?" "Werd je buitengesloten?"

"Kreeg je de baan niet? Het huis niet?"

Hoe erg was het om vervolgens ook weer het gezegde, het toevertrouwde in twijfel te kunnen trekken?

“Was dat wel discriminatie?”

“Hee, ook ik werd gepest door mijn vooruitstekende tanden / rood haar / omvang”, vul maar in.

“Ben je niet een beetje overgevoelig / paranoia / zwaar op de hand”, etc.

En daarnaast ondermijnt de vraag naar persoonlijke verhalen ook de vuistdikke rapporten, de onderzoeksresultaten die wijzen op diepgeworteld systemisch racisme en het etnisch profileren in deze samenleving. Maar even terug naar mijn verhaal.

Het verhaal dat ik wil vertellen, maar nog veel liever zelf had willen horen. Jarenlang, zo'n half leven lang, kende ik het verhaal van één Afro-Amerikaanse soldaat die hier in Nederland was gelegerd. Afkomstig vanuit het zuiden van de Verenigde Staten sloten hij en zijn drie broers zich aan bij het leger. Het was een aantrekkelijke uitweg uit de armoede voor jongens zoals hij. Hij streek hier neer nadat hij was overgeplaatst vanuit Albuquerque via Duitsland naar de legerbasis bij Soesterberg. Het jaar was 1961, het was vijftien jaar na de bevrijding.

Een paar jaar geleden, in 2017, verscheen een boek van Mieke Kirkels: *Kinderen van zwarte bevrijders. Een verzwegen geschiedenis*. En ik kan je zeggen dat het insloeg als een bom bij mij. Ik heb nog nooit zo snel een boek besteld. Hier had ik een boek vast, een geschiedenis, de verhalen van de kinderen van Afro-Amerikaanse soldaten die opgegroeid zijn zonder die vaders, die opgroeien in het witte, katholieke Limburg. Kinderen van vaders die onmisbaar waren bij de bevrijding van Europa, van Nederland tijdens de tweede wereldoorlog. Soldaten die vernederd werden door de witte soldaten. Die het vuile werk moesten opknappen. Die grotendeels met open armen werden ontvangen door de mensen die ze bevrijdden, maar hun kinderen werden soms verstoten, weggestopt, of hadden op een andere manier een traumatische jeugd. Een boek over kinderen van zwarte soldaten die in een onbekend land mee moesten vechten. Mijn vader, de man hierboven, streek hier vijftien jaar later neer en toch voelde ik gelijk dat er een verband was. Mijn oudste zus en ik zeiden laatst nog tegen elkaar dat het verhaal van de zwarte bevrijders een beetje voelt als ons verhaal. Onze vader vertrok, na een groot deel van de jaren 60 in dit land te hebben doorgebracht, begin jaren 70 weer terug naar het zuiden van de Verenigde Staten. Sinds het begin jaren 0 is hij weer terug in Nederland en met hem ook de verhalen die het beeld en mijn geschiedenis completer maken. Hij kwam ook een paar van de problemen tegen waar de zwarte bevrijders tegenaan liepen. Hij kon namelijk nooit stijgen in rang, zwarte soldaten kregen geen promotie en moesten ook vaak nog het vieze werk opknappen. Natuurlijk was de situatie van de duizenden zwarte soldaten tijdens de tweede wereldoorlog een veel extremere. Zij kregen vooral de zorg voor de bevoorrading, de distributie, de wasserijen, het delven van graven en het afleggen van de doden. Vooral dat laatste, die lijken identificeren en begraven op de akkers van Margraten, was gruwelijk en smerig werk.

Meerdere middagen heb ik naar mijn vader, gezeten op een krukje in zijn tuin, op een stoel in zijn kamer, tussen de foto's met op de achtergrond Otis Redding en Teddy Pendergrass zachtjes zingend, zitten luisteren naar zijn verhalen over het leger. Over de segregatie binnen zijn divisie. Hoe hij probeerde aan te kaarten bij zijn meerdere hoe de ongelijkheid in het leger hem en andere zwarte soldaten ervan weerhield te kunnen stijgen in rang. Zijn verhaal gaat dat hij zelfs brieven aan de koningin schreef destijds. Het leverde hem alleen maar

repercussies en sabotage op, uiteindelijk is hij zelfs op een dag de legerbasis uitgelopen en nooit meer teruggegaan. En ook buiten het leger had hij het niet makkelijk in Nederland als zwarte Amerikaan. Zijn anekdotes zitten vol met racistische voorvallen.

Wat nou als ik dit verhaal had gehoord, het verhaal van een miljoen zwarte soldaten die Europa hebben helpen bevrijden, toen ik opgroeide als een klein donker meisje in een witte omgeving? Wat nou als al die bruine kinderen die achterbleven na de bevrijding, na het vertrek van de soldaten, de waarheid over hun ontstaan was verteld? Over de heldendaden van hun vaders?

Ik denk terug aan de middelbare school en alle boeken die ik heb gelezen over de tweede wereldoorlog, *De aanslag*, *De donkere kamer van Damokles*, *Het bittere kruid*, *Kinderjaren*, etc. Maar nergens werd er melding gemaakt van zwarte soldaten. Nergens las ik over de ruim 1 miljoen Afro-Amerikanen die betrokken zijn geweest bij de oorlog. Of over soldaten uit anderen etnische groepen, die ook meevochten. Het voelt alsof me een incompleet verhaal is verteld, sterker nog, alsof er iets van mij en voor mij verborgen is. Een stuk van de werkelijkheid is ergens in een keel blijven hangen, in een archief, weggestopt achter in de kast van de geschiedschrijving. En het tragische van dit verhaal is niet alleen het onrecht dat erin schuilt, maar eerder ook nog de gemiste kans van een incompleet vertelde geschiedenis.

Zoals Karin Amatmoekriem in een artikel in *de Correspondent* over deze verzwegen geschiedenis schrijft: "Je kunt je goed afvragen wat de houding zou zijn tegenover buitenlanders als wij van meet af aan doordrongen waren van de wetenschap dat wij onze vrijheid te danken hebben aan mensen van alle kleuren." Omdat wij er zijn. We zouden deze vraag ook kunnen doortrekken naar de geschiedenis van de slavernij, dat is ook zo'n gemiste kans. Als we al die tijd doordrongen waren van de wetenschap dat we een flink deel van de rijkdommen van dit land te danken hebben aan de gedwongen arbeid van tot slaaf gemaakten in de voormalige koloniën, als we daar al die tijd eerlijk over waren geweest, als er melding was gemaakt in onze geschiedenisboeken, als deze verhalen belicht waren geweest, zouden we dan ooit nog zeggen: "Ga terug naar je eigen land"? Zouden we dan nog zeggen dat het wel heel lang geleden is en dat het nu niet meer zo relevant is? Gelukkig zijn er nu vele schetsen waarin onze slavernij in kaart is gebracht in de verschillende steden in Nederland, waardoor iedereen nu toegang heeft tot deze verhalen en je vanaf je bootje door de gouden bocht met eigen oren de sporen van die gedeelde geschiedenis kan waarnemen.

Alles wat we zijn, is verhalen. We komen als verhaal, we gaan weer als verhaal. Maar we zijn ook vaak het verhaal achter het verhaal. Maar als we niet allemaal in dat ene verhaal passen, wie zijn we dan? En hoe kunnen we onze verbondenheid erkennen, als sommigen van ons buiten het verhaal worden gelaten? Hoe kunnen we dan zorgen dat we de lelijke passages uit de geschiedenis niet herhalen en een betere inclusievere wereld krijgen en kunnen blijven streven naar een radicale gelijkwaardigheid en een betere verdeling van verhalen, van stemmen.

Maya Angelou zei ooit: er is geen grotere pijn dan een onverteld verhaal om mee te dragen. Ik denk dat deze wereld pijn heeft als er geen ruimte wordt gemaakt voor andere verhalen, voor andere stemmen, stemmen die niet gehoord zijn, narratieven die onderbelicht zijn gebleven, als verhalen verzwegen blijven. En meer en meer, beginnen de verborgen stukken

van mijn verhaal een stem te krijgen. Ik zal nog heel wat middagen op krukjes doorbrengen, luisterend naar mijn vader, luisterend naar de verhalen van voorouders om het verhaal completer te krijgen. Om het te kunnen doorvertellen en om het toe te voegen aan het verhaal van de wereld. Omdat wij er zijn, omdat ik er ben.

Smita: Zo, je bent er.

Chris: Fijn, en dank je, voor je verhaal net. Supermooi.

Babs: Graag gedaan.

Chris: Om maar ergens te beginnen, jij kent vast ontzettend veel verhalen, je bent een verhalenverteller. Je vertelde dat, toen wij je vroegen voor De Staat van het Verhaal, dat dit verhaal gelijk in je oppopte, van dit wil ik vertellen. Wat is het precies aan dit verhaal dat zo urgent is?

Babs: Het verhaal is heel groot, vind ik. In de zin van, de zwarte soldaten vormden één tiende van de soldaten die geholpen hebben om Europa te bevrijden. Dit verhaal is eigenlijk dus pas de laatste jaren naar boven gekomen. Ik vind dat nogal wat. Ik schrok er eigenlijk van dat zo'n verhaal zo lang onderbelicht, verzwegen, verborgen is gebleven. En vooral ook, dit verhaal wordt nu verteld, uiteindelijk is er een schrijver die dit op het spoor komt, een onderzoekster. Dan worden de mensen, de kinderen van die soldaten, die worden gehoord. Wat ik daar pijnlijk aan vind, is dat het niet vanuit de geschiedschrijving wordt verteld. Het is niet het hele verhaal, weet je, we kennen allemaal het verhaal van de tweede wereldoorlog, van de bevrijding. Ik vind het ongelooflijk dat er nog verhalen- dat er dingen niet verteld zijn daarbij. Niet alleen dat, maar ook het belang daarvan. Die vraag die ik ook aanhaalde van: "Wat nou als?" Weet je wel, ik vind dat heel groots. En ook de reden waarom is, omdat ik daar heel erg aanhaakte en me toch heel erg verwant voel met dat verhaal.

Chris: Je zei ook van: "Wat nou als ik het zelf had gehoord?" Toen je jong was.

Babs: Ik denk dat heel vaak, als ik zo'n verhaal had gehoord, als ik dat boek had gelezen, als ik – zelfs als ik deze muziek had gekend, ofzo, dat je toch echt denkt... ik heb zelf een kind en ik wil dat hij zo compleet mogelijk opgroeit. Dat wat dan ook betekent, maar dat betekent wel ook dat hij toegang heeft tot heel veel verhalen. Waardoor hij de hele wereld heeft. Ik vind het ook bizar om televisie te kijken en daar dan een soort beeld te zien wat niet het beeld is als ik de straat op loop. Ik denk soms televisie gaat over dezelfde zes mensen, avond na avond, en hun verhaal. Dan lijkt het alsof het een afspiegeling is en dat is... ik vind dat gewoon heel kwalijk.

Chris: Gevaarlijk ook.

Smita: Het is een bubbel. Je zegt ook: "Naarmate je ouder wordt, zie je welke verhalen er missen." Dat zag je misschien ook wel toen je jonger was. En je hebt het net al over je zoon gehad. Welk verhaal, of welke verhalen gun je hem?

Babs: Ik gun hem bijvoorbeeld dit verhaal. Ik gun hem heel erg te weten waar zijn *roots* liggen, zijn wortels. Ik gun hem heel veel verhalen, maar ik zie dat hij al zoveel toegang heeft tot meer verhalen dan ik, weet je wel. En dat is ook wel weer heel mooi. Want er is iets aan het openbreken. Hij zit al in zo'n andere omgeving, context. Ik zat in een klein dorpje in de jaren 70, platteland, dat is echt iets heel anders dan midden in de stad zitten.

Smita: Denk je dat dat nog steeds zo is? Het verschil tussen dorpen en steden?

Babs: Ja. Ik kom nog wel eens in dorpjes en het moment dat ik dan uit een bus, trein of auto stap denk ik altijd even van [ademt in en uit]. Even diep ademen. Ik vind het pittig. We zitten hier toch een beetje dicht bij de Biblebelt. Ik reed net ook langs Barneveld en ik zag gister een poster van een dichteres die daar vandaan komt, Tjitske Jansen, en die zei, d'r boek is net uit: "Ik ben niet welkom in Barneveld, maar wel in het noorden." Alleen al zo'n feit ofzo, ik weet niet precies waarom, maar ik denk dat ze misschien iets te vaak heeft gezegd dat het zo vreselijk is om daar op te groeien in zo'n omgeving. Nee, ik vind dorpjes nog steeds moeilijk. Ik bedoel, ik loop erdoorheen en dan denk je toch soms dat je daar net iets onzichtbaarder wil worden. De vrijheid die de stad geeft...

Chris: En zo'n televisieprogramma lijkt dan helaas nog meer op een dorp dan op een stad. En net noemde je ook al dit boek dat is verschenen, door een onderzoeker, dat dat eigenlijk gewoon sinds de bevrijding een overtelde geschiedenis is en dat dat er nu een onderzoeker is die dat heeft ontdekt.

Babs: Ik ken dan Mieke Kirkels die dat boek heeft geschreven, naar aanleiding daarvan is er volgens mij ook een documentaire gemaakt en het NIOD heeft een tentoonstelling gemaakt, afgelopen jaar, 2020, en Brian Elstak heeft ook nog een *graphic novel* ervan gemaakt, dus gelukkig heeft dit verhaal weer geleid tot meer verhalen en ik geloof zelfs ook dat – want uiteindelijk gaat het om zeventig kinderen die zijn geboren uit die Afro-Amerikaanse soldaten, waarvan er nog een paar in leven zijn, die hebben elkaar ook ontmoet, dus er is best wel de afgelopen jaren best wel wat gebeurd. Er zijn ook mensen die verder de geschiedenis zijn gaan uitzoeken. Ik weet dat Karin Amatmoekriem, die ik net ook al noemde, ook wat verhalen heeft opgetekend. Schrijvende verhalen ook van de terugkomst van die soldaten. Hier met open armen worden ontvangen door de mensen die ze bevrijdden, maar door de witte soldaten heel erg buitengesloten worden, gediscrimineerd, ook terug in het land.

Smita: Door hun collega's is dat dus.

Babs: Ja, ik geloof dat zelfs nog een van die vaders een medaille heeft gekregen, in het zonnetje is gezet, zeg maar, zoals andere veteranen. Ik heb het idee dat, een iemand hoort zo'n verhaal, pakt dat op, doet een onderzoek schrijft er een boek over, en dan gaat er een balletje rollen en zo vind ik dat dat wel vaker gebeurt. En ik ben blij dat het gebeurt, maar ik vind het ook dus heel kwalijk dat mensen zo zelf op zoek moeten gaan naar verhalen.

Smita: En dat het eigenlijk allemaal op zichzelf alleen maar staat.

Chris: Dat het niet een gedeelde verantwoordelijkheid is.

Babs: En het duurt dan weer zo lang voor het in een bestaande geschiedschrijving terecht komt. Anton de Kom, *Wij slaven van Suriname*, hoe lang heeft het geduurd voor het werd erkend in de Nederlandse kanon? Terwijl het zo'n belangrijk document is van onze gedeelde geschiedenis. Dus ik denk: er is gewoon altijd heel erg veel werk voor mensen.

Chris: Dat werk komt dus vaak bij individuen te liggen.

Babs: Het initiatief vaak. De geschiedenis van de slavernij of de sporen die het heeft achtergelaten. Ook door zo'n groep vrouwen die dat zijn gaan onderzoeken en gidsen zijn gaan schrijven. Gemeente Rotterdam heeft dat eigenlijk overgepakt en heeft ook een gids uitgebracht, maar dat is niet het initiatief van de officiële of nationale geschiedschrijving waarin dat op de lijst staat.

Smita: Zoals dat met bijvoorbeeld de Tweede Wereldoorlog-herdenking wel gebeurt.

Babs: Ja, kijk, als je ziet wat er dan tussen de eerste herdenking en nu is gebeurd op het gebied van onderzoek door mensen zelf, de Indonesische bijdrage, dat deel van de oorlog, dat is pas 25 jaar na de bevrijding opgenomen.

Smita: Wij willen met De Staat van het Verhaal natuurlijk zoveel mogelijk verhalen verzamelen. Daar zullen persoonlijke verhalen bij zitten. Wat heb je nodig om zo veilig mogelijk een verhaal te kunnen vertellen? Want het zijn persoonlijke verhalen.

Babs: Heel goede vraag. Je hebt een heel veilige plek daarvoor nodig. Ik vind vaak dat die ook wel ontbreekt. Ik vond het heel lastig om het afgelopen zomer te zien in de kranten, ik vond het heel erg dapper van veel mensen die hun verhaal gingen delen. Maar ik dacht wel, juist ook in *mainstream* media kan daar zo... *it can backfire*, weet je wel? Ik zou het zelf niet kunnen doen op die manier. Ik denk dat het heel belangrijk is om een bepaalde manier te zoeken. De manier die ik gebruik om mijn verhaal te vertellen, ik praat eigenlijk helemaal niet zo graag, ondanks dat ik hier zit, omdat ik altijd denk: ik schrijf het wel op. Ik doe het wel met tekst, ik maak er een performance van. Omdat ik gewoon denk: het rauwe van een persoonlijk verhaal, of persoonlijk leed, of een persoonlijke inkijk vind ik te heftig om zo te brengen. Dus ik ben woordkunstenaar geworden. Ik vind kunst een heel mooi middel om van persoonlijke verhalen kunst te maken. Dat betekent ook dat je iets van een afstand daar in bouwt, zodat je het kan vertellen, maar tegelijkertijd ook zoekt naar een soort universele waarde en ik vind kunst een vertaling van iets, je doet er iets mee. Ik denk: dat werkt voor mij. Voor mij is dat dan woordkunst, voor iemand anders kan dat beeldhouwen zijn of zingen.

Chris: Je plaatst het ook in een context. Je haalt in jouw voordracht net ook andere verhalen aan en andere verhalenvertellers ook.

Babs: Nou ja, weet je, toen jullie me vroegen van "vertel eens zo'n verhaal", toen dacht ik: ja... pff... nou, ik weet het niet hoor. En waarom heb ik het dan nu wel kunnen vertellen, dat

is omdat ik toch heel erg aanhaak aan verhalen van anderen. Dat vind ik ook wel belangrijk, want jouw verhaal is toch bijna altijd ook het verhaal van anderen. Je kan de gekste dingen googelen en 1733 mensen hebben precies hetzelfde meegemaakt. Dus ik denk dat het ook heel belangrijk is, of ja, belangrijk, ik vind het fijn om dan op zoek te gaan naar gedeelde verhalen. Want daar gaat het uiteindelijk ook om, ook met al deze grootse verhalen, het is onderdeel van ons allemaal, zo'n verhaal. Het is onderdeel van de geschiedenis, het is gedeelde geschiedenis. En het lukt me dan veel beter... Ik vind het dan relevanter, omdat ik mezelf nooit los zie van andere verhalen, ik zie mezelf nooit los van andere mensen, dus ik wil dan ook het verhaal vertellen.

Smita: Maar hoe kan dat dat jij jezelf niet los ziet van andere verhalen, terwijl er best wel veel mensen nu buiten lopen die dat niet zo hebben zoals jij, die zich niet kunnen linken.

Babs: Ik denk door de respons op mijn werk. Omdat ik in het begin altijd dacht: ik weet niet of iemand dit voelt. Er zijn altijd zoveel mensen die- en het is: verhalen werken niet één op één. Het is niet dat je in precies dezelfde situatie hebt hoeven zitten. Een voorbeeld, ik heb dat wel eens eerder benoemd, maar ik heb een tekst over afwezige vaders. Dat vertel ik sowieso in een wij-vorm, omdat het verhalen zijn, het is een verhaal van mezelf, maar niet alleen, het is een verhaal van allemaal mensen om mij heen die ik ken. Maar ik heb ook wel eens te horen gekregen: "Ik herken mezelf hier totaal in, mijn vader was er wel elke dag, maar emotioneel was hij afwezig". Of "Dit maakte ik mee bij de burens." Dat is ook onderdeel van je verhaal en ik denk ook: zo werkt het gewoon heel vaak. Je staat gewoon niet los van andere mensen in die zin.

Chris: En ook als je een verhaal niet herkent, is het alsnog belangrijk om het te horen.

Babs: Je kan enorm geraakt worden door een verhaal wat heel ver van je weg is, maar het is uiteindelijk... Volgens mij, zei jij dat, Chris, in je introductie, omdat we mens zijn. Omdat we dat allemaal delen, dat houdt heel veel in.

Smita: Dus we hebben sowieso al een overeenkomst. Alle mensen op deze wereld, maar we vergeten dat gewoon.

Babs: Heel erg. Ik bedoel, of je nou wil of niet, we lijken heel erg op elkaar als mensen. We lopen hetzelfde.

Chris: Een verhalenverteller is dus eigenlijk iemand die overeenkomsten misschien... voelbaar maakt?

Babs: Ja precies. Ik denk het wel. Een verhaal is vaak sterk als het een universele waarde heeft. En een heel persoonlijk verhaal kan een universele waarde hebben. Dat heb ik geleerd. Dat ik soms echt denk: nou, dit is zó specifiek... Nee hoor.

Chris: Dat kan ook wel irritant zijn, de eis van universaliteit. Ik zie ook wel eens dat bepaalde verhalen met persoonlijke insteek dan een soort van... Nou ja, dat die niet als universeel worden gezien, zeker als dat dan een persoonlijke ervaring is van mensen die niet binnen dat

dominante verhaal passen. In je tekst vertel je ook over de haast obscene fascinatie die sommige media kunnen hebben over die persoonlijke verhalen. Dus daar gebeurt ook iets raars. Misschien is zo'n persoonlijk verhaal ook wel een manier om het buiten je te houden, dat is dan de ervaring van jou. Voor degene die ernaar luistert.

Babs: Dat is dan als je je niet verbonden voelt. Dat is inderdaad een dunne lijn af en toe. We hebben natuurlijk afgelopen week, nou, er waren afgelopen week natuurlijk een aantal schandalen, best veel. Daar kwam dan het verhaal bij van Bilal Wahib en er schuiven bij de talkshows mensen aan, verhaal wordt groter gemaakt, er kwamen een aantal vrouwen in beeld die ook vertellen over hoe ze online geshamed zijn. Dat is heel goed, want het verhaal wordt weggehaald bij één dader, één slachtoffer, om te laten zien: dit is een heel groot verhaal, het gebeurt constant. Ik vind het ook goed dat er zo'n gelegenheid wordt aangegrepen om maar eens een aantal van die verhalen te vertellen, want dit gebeurt constant. Het gebeurt tussen ons, met ons, voor ons, achter ons. Je kan er heel makkelijk weinig van mee krijgen, met opzet of niet. En tegelijkertijd denk ik ook: ja, er zit dan zo'n meisje aan zo'n tafel, met allemaal mensen om zich heen, camera's erop, en die zit dat maar te vertellen, wat haar is overkomen. En morgen staat het in een column en in een krant.

Smita: Het gaat een eigen leven leiden.

Babs: Ja, ik vind het heel kwetsbaar en het moet ook gebeuren, maar het verhaal moet ook heel goed beschermd worden. Iemand moet het ook zelf kunnen vertellen en daar zit ook een proces in. Iemand die daar middenin zit, moet je daar niet aan tafel zetten. Dat zie je gelukkig ook wel vaker. Er zat iemand van FunX met wie het nog steeds gebeurde, naar aanleiding hiervan, en dan denk ik [zucht diep].

Smita: Heftig. Want kan je dan wel... want dan zit je er middenin, inderdaad, kan je dan wel jezelf ook beschermen, bedoel je dat daarmee?

Babs: Ja, maar word je ook goed beschermd door degene die jou vraagt je verhaal te vertellen? Is er dan ook een beetje begeleiding, is er nazorg, wie vangt het op als er daarna haat komt?

Smita: Want reacties komen er, dat kennen we nu wel, met het digitale tijdperk.

Babs: En daar hoef je niet veel voor te doen. Daar moet je ook mee om kunnen gaan en voor afgesloten kunnen worden.

Chris: En in hoe zo'n verhaal dan ook geframed wordt kan het soms ook... iemand kan ook heel snel die ervaring worden.

Babs: Dan ben je dat verhaal, maar al die 67 andere dingen die je ook bent en doet... dat grenst natuurlijk heel erg aan schaamte en dat toch heel veel mensen op die manier in beeld willen en daardoor geframed worden. Ik denk dat het zeker zo is met slachtoffers van seksueel geweld en huiselijk geweld, de schaamte die daar is. Maar dan denk ik ook weer van: ja, is het nodig überhaupt om die persoonlijke verhalen te vertellen, zodat andere

mensen er een beeld bij kunnen krijgen? Terwijl er al genoeg is en je wil ook dat mensen weten dat dit gebeurt, dat er cijfers zijn, dat er aantallen zijn, dat dit al zo vaak naar boven is gekomen... Ik kan me daar af en toe een beetje kwaad om maken. Aan de ene kant denk ik dat zodra dingen een smoel krijgen, een gezicht krijgen, benen, voeten, armen, dat het veel meer gaat leven. Tegelijkertijd moet je daar gewoon voorzichtig mee zijn, om maar constant te voldoen aan die behoefte van media en journalisten om zo'n verhaal daar neer te pennen... Er moet een goede balans tussen zitten.

Smita: Wiens verantwoordelijkheid is dat, denk je? Om de juiste verhalen te vertellen?

Babs: Ja, dat is een hele brede vraag. Het ligt eraan.

Smita: Het is voor iedereen eigenlijk kijken van: welk verhaal ligt er op tafel? Welke vertelling?

Chris: Ik denk dat verhalen vertellen ook heel breed kan zijn. Bijvoorbeeld wat jij ook vertelde in je voordracht over je zoontje. Dat je hem bepaalde verhalen probeert mee te geven. Dat is ook verhalen vertellen. Ik denk dat iedereen daar wel een verantwoordelijkheid in draagt.

Smita: Daar hoef je geen verhalenverteller voor te zijn.

Babs: Nee, en ook: als je het ene verhaal vertelt, vertel je het andere verhaal misschien niet. Weet je wel, het is ook denk ik... Zeg, als autoriteit, dat kan dan officiële historische geschiedschrijving zijn of wat dan ook, dan heb je een verantwoordelijkheid om wel het hele verhaal zo goed mogelijk te vertellen. En niet de eenzijdige geschiedenis, wat natuurlijk heel vaak gebeurt, omdat heel vaak mensen nog niet eens weten... laatst was er een voorval dat er iemand met een *indigenous* achtergrond in Amerika in het congres in California zat en dat er op social media werd gezet: is dat wel een Amerikaan? Want het was dan een *Navajo*. En dan denk ik van: oké, er wonen dus heel veel mensen in Amerika die niet weten wie de oorspronkelijke bewoners van dit land zijn. Dat er vraagtekens bij die mensen worden gezet, van "Is dit wel een echte Amerikaan?" Ik bedoel, dan is er dus een gebrek aan een goed verhaal in de nationale... in het nationale verhaal. Ja, wiens verantwoordelijkheid is dat? In die zin is dat heel duidelijk. Dat heb je natuurlijk ook met de mensen die we de Aboriginals noemen in Australië en de Maori's in Nieuw-Zeeland, dat stond ook niet meteen in de nationale geschiedschrijving in de boeken. Mensen hebben ervoor moeten vechten om dat verhaal ook opgenomen te krijgen en daardoor leef je dus in een incompleet verhaal. Wat allemaal misverstand en onrecht ten gevolge heeft.

Chris: Dat is misschien ook wel een bruggetje naar onze volgende vraag.

Smita: Ja, want jij zegt heel mooi: ik denk dat de wereld pijn heeft als er geen ruimte wordt gemaakt voor andere verhalen. Daarmee zeg je eigenlijk dat het de wereld is die die pijn ervaart.

Babs: Ik denk sowieso dat de wereld heel veel pijn heeft, momenteel. Ik moet altijd denken aan het liedje van Solomon Burke: "None of us are free if one of us is in chains". Ik denk gewoon: als het ergens niet goed gaat, gaat het met ons allemaal niet goed. Dat is natuurlijk niet naar te leven op een dagelijkse basis, maar wel als volk. We zijn gewoon één volk. Ik denk gewoon als er misstanden zijn, groepen niet worden gehoord, worden verzwegen, onderdrukt... hoe kan je daar dan lekker doorheen huppelen en denken van: weet je wat, alles in mijn leven gaat goed! Dat kan niet, dat doet pijn, dat klopt niet. Ergens geloof ik dat wij gewoon met zijn allen, dat allemaal als een volk moeten voelen, moeten dragen. In die zin denk ik: we zijn ook gewoon mensen die zich daarvan loskoppelen... Ik gaf in ons voorgesprek als voorbeeld dat... Sonny Bergman vraagt... meteen aan het begin van haar documentaire *Wit is ook een kleur*, gaat ze naar witte mensen die in een bootje zitten en vraagt ze: "Hoe goed zijn jullie geïntegreerd?" En die mensen hebben zo iets van: "Wij? Wij hoeven dat niet!" Dat is natuurlijk een heel interessante vraag. Ben je niet gelukkiger, completer als mens, als je dat wel doet? Als jij ook de moeite doet om met andere mensen, mensen die buiten jouw belevingswereld vallen, om daar mee te connecten, om daar een band mee te hebben, of in ieder geval te weten dat ze er zijn, wat ze doen, wat ze eten, dat ze bestaan. Laatst zei ook iemand tegen mij, een technicus na een optreden, die zei: "Ik heb eigenlijk helemaal geen zwarte mensen als vrienden." Ik dacht: jeetje wat erg voor je. Gaat het wel? Ga even zitten. Hij legt het een beetje neer als een probleem en ik dacht: ja, het is ook wel een probleem, het is pover, het is een beetje armoede. Het is niet dat... het zal in sommige dorpjes heel moeilijk zijn om een gevarieerde omgeving te hebben, maar het gaat er wel om dat, als je midden in Amsterdam woont en wij zijn allemaal verhalen en als je dan die verhalen niet kent, terwijl je er wel elke dag langsloopt, terwijl je er wel eten koopt...

Smita: Terwijl je wel oogcontact maakt.

Babs: Precies, dat je de wereld ermee deelt, maar elkaar niet kent. Ik denk: ja, het belang van het kennen van elkaars verhaal, het leidt alleen maar naar begrip. Het leidt naar begrip. En begrip leidt naar barmhartigheid en liefde. Ik zweer het, als je het verhaal van iemand kent, waarvan je al die tijd misschien alleen maar dacht van: nou, dat is een beetje een stinkende, morsige man die daar woont en op een dag zit hij te vertellen, en hij vertelt over zijn moeder en over zijn jeugd en dan groeit dat hart, het opent, en je krijgt sympathie en *it never fails*. Ja, behalve bij Ted Bundy, misschien, en andere massamoordenaars. Dat zijn gewoon de extreme gevallen, maar *it never fails*. Het verhaal kennen... Het is zo makkelijk om je af te sluiten, ik doe het ook. Ik ga soms door de wereld en dan denk ik: ik heb er geen tijd en geen ruimte voor en op het moment dat ik het wel heb... ik schrijf elke week een column in *het Parool* en het enige dat ik daarvoor doe is alles openen, alle zintuigen die ik heb, zelfs die waarvan ik niet eens wist dat ik ze had, en dan – dat klinkt heel anders dan ik bedoelde – je gaat een soort extra zintuig ontwikkelen. Ik ben bezig met te luisteren naar verhalen, ik ben aan het kijken naar hoe we elkaar ontmoeten. Wat is het gedrag? En dat is zo... ik word daar heel gelukkig van, om dat te zien. Ik heb ook wel eens met jou **[Smita]** op een markt gestaan en dat we dan koffie kochten en dan een vrouw zagen staan die helemaal bloeit om tegen ons te praten en wij hangen aan haar lippen en zij vertelt het verhaal... Dan denk ik echt: nou, ik pak mijn koffers en ik ga bij deze vrouw wonen. Ik wil het héle verhaal horen, wat heeft ze nog meer te vertellen? Dat is gewoon zo zonde om het allemaal te laten liggen...

Chris: Ja, het is echt rijkdom.

Smita: Zeker, we hebben er een half uur gestaan. Dat is zo fijn.

Babs: En ik schrijf er een column over en vervolgens zeggen mensen tegen mij: "Hé, dat heb ik ook". Dit klinkt allemaal heel erg lief en gemoedelijk, maar we lopen er de hele dag doorheen, die verhalen. Ik denk gewoon... ik vind het bijna straf om mensen die verhalen te onthouden. Je kan elke dag leren van een verhaal, weer iets horen, niet weten dat dat zo was en op een gegeven moment ga je gewoon niet meer geloven wat je wordt verteld door de media of geschiedenisboeken. Ik denk heel vaak: oh ja? Wie waren daar nog meer bij betrokken, wie worden hier niet genoemd, wie worden hier verzwegen?

Smita: Dat je ook zelf na kan denken over het verhaal en dan misschien wel je eigen mening vormen of niet.

Babs: Of op onderzoek uitgaan.

Smita: We kunnen uren doorpraten volgens mij.

Chris: Volgens mij is dit ook een hele mooie noot om onze site officieel mee te lanceren.

Smita: Ja, dankjewel, Babs, dat je met ons de lancering wil doen.

Chris: Ja, echt superfijn.

Babs: Nou, dank jullie wel dat ik, mijn verhaal ook hier mocht doen.

Chris: Vanaf nu zijn we dus op zoek naar verhalen, naar mensen die een verhaal met ons willen delen.

Smita: Precies, en dat kan je doen via onze kersverse website www.destaatvanhetverhaal.nl, daar vul je het formulier in. Heb jij ook een verhaal te vertellen? Wie weet zit je dan met ons aan tafel in de podcast van De Staat van het Verhaal.

Chris: Yes, en als je niet iets opstuurt, hou dan vooral de site in de gaten voor alle verhalen en dan kan je lekker die rijkdom tot je nemen.

Smita: Precies, tot de volgende.

Eind.